

بررسی ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان

علی عباس میرآقایی^۱ و محمد میرزایی^۲

چکیده: هدف اصلی این تحقیق بررسی ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان بود. جامعه تحقیق شامل دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی (رشته‌های عمران، برق، مکانیک، شیمی و کامپیوتر) دانشگاه اصفهان بود و نمونه‌ای به حجم ۲۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی (از نوع طبقه‌ای) از جامعه مورد نظر انتخاب شد. روش پژوهش توصیفی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه سنجش ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان ایران بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آماره‌های توصیفی (فراوانی و درصد) استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که در مقیاس کلی کارآفرینی بیش از ۵۰ درصد از آزمون شوندگان در سطح ضعیف و بسیار ضعیف است، در خرده مقیاسهای کانون کنترل درونی، عملگرایی، تحمل ابهام و رؤیاپردازی بیش از ۵۰ درصد از آزمودنیها در سطح قوی و بسیار قوی و در سایر خرده مقیاسها بیش از ۵۰ درصد از آزمودنیها در سطح ضعیف و خیلی ضعیف قرار داشتند.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی و دانشجویان فنی و مهندسی.

۱. کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی از دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. a.miraghaie@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

(دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۱۱/۱۸)

(پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۸/۱۷)

۱. مقدمه

در عصر حاضر، به دلیل پیشرفتهای علمی و فنی بازنماییهای ذهنی بشر از کره زمین به دهکده جهانی مبدل شده است. از آنجا که شبکه‌های ارتباطی بازارهای گوناگون تولید و عرضه خدمات را در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی به یکدیگر متصل کرده است، کلید ورود به این بازارهای جهانی این است که نه تنها کشورها، بلکه کلیه نهادها و افراد دایماً قابلیت‌های رقابت پذیری و سازگاری خود را افزایش دهند [۱]. برای دستیابی به این امر مهم پرورش ایده‌های خلاق و کارآفرین، که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ کنند، ضروری به نظر می‌رسد. موضوع دیگری که لزوم توجه به کارآفرینی را سبب شده است، افزایش نرخ بیکاری به ویژه در میان دانش آموختگان دانشگاهی است که کشور ایران سخت با آن دست به گریبان است و بزرگ‌ترین چالش اقتصادی آن محسوب می‌شود. در شرایط کنونی یکی از عواملی که سبب دگرگونی چهره اقتصادی، اجتماعی و صنعتی یک کشور می‌شود، برخورداری از روحیه کارآفرینی است، به طوری که به نظر می‌رسد پرورش افراد کارآفرین و با تفکر خود اشتغالی به عنوان راه‌حلهای مقتضی از طرف سیاستگذاران و مدیران اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است [۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و ۷].

کارآفرینی در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی از ضروری‌ترین نیازهای جامعه است و بحث کارآفرینی با توجه به اهمیت آن در ابعاد مختلفی مطالعه و بررسی شده است [۸ و ۹]. در مدل‌های رفتاری به رفتار کارآفرین توجه می‌شود، نه شخص کارآفرین و در مدل‌های اقتصادی بیشتر مفاهیمی نظیر "ریسک"، "عدم قطعیت" و "سود" مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، تئوری پردازان مدیریت و بازرگانی سازه‌های سازمانی و اکولوژیکی را مورد توجه قرار داده‌اند [۱۰].

شومپیتر [۱۱ و ۱۲] کارآفرین را نیروی محرکه در تولید اقتصادی می‌داند و معتقد است که نقش کارآفرین عبارت از نوآوری یا ایجاد ترکیبهای تازه از مواد است. او کارآفرینی را فرایند "تخریب خلاق" می‌داند. منظور از تخریب خلاق این است که فرد با به‌کارگیری خلاقیت و نوآوری خود و پدیدآوردن روش جدید، بازار جدید، واحد جدید یا تولید محصول جدید ساختارهای کنونی بازار را در هم می‌ریزد و یک ساختار سودآور و پردرآمد به سود خود ایجاد می‌کند. شومپیتر می‌گوید که این عمل اتفاق نمی‌افتد، مگر آنکه فرد مذکور دارای یک سری ویژگیها و رفتارهای خاص باشد. از نظر شومپیتر وجود داشتن دو ویژگی مهم نوآوری و خلاقیت در فرد کارآفرین همراه با گرایش و تمایل وی به پاسخ دادن به تغییرات اقتصادی باعث می‌شود تا فرد کارآفرین از طریق گشایش یک بازار تازه یا شعبه تازه با روش نو یا تولید یک محصول یا خدمت جدید، ساختارهای موجود بازار را بر هم زند و یک ساختار جدید ایجاد کند.

علی‌رغم اینکه تعاریف زیادی از کارآفرینی شده است و بین صاحب‌نظران در خصوص تعریف آن اتفاق نظر کامل وجود ندارد، اما توافق بسیاری وجود دارد که کارآفرینی با ابتکار، خلاقیت، ریسک‌پذیری، و تمایل به تصمیم‌گیری مبتکرانه ارتباط دارد [۱۳]. تحلیل اتیو [۱۳] نشان داد که جوانان کارآفرین دارای درآمد بالا و تحصیلات بالا هستند. از نظر اتیو این جوانان به طور خاص برای ایجاد یک کسب و کار به دنبال فرصت هستند. با توجه به اینکه کارآفرینی بر پیشرفت و رشد اقتصادی تأثیر بسیاری دارد و مطالعات حاکی از ارتباط قوی بین کارآفرینی و پیشرفت اقتصادی است [۱۴]، تمایل به کارآفرینی و ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه ما را به برآورد فعالیت کارآفرینانه آنها قادر می‌سازد و در نتیجه، قادر خواهیم بود برخی اطلاعات غیرمستقیم را در باره رشد اقتصادی خود به دست آوریم [۱۳]. در این تحقیق در باره ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان بررسی شده است.

۲. اهداف پژوهش

هدف اصلی این تحقیق بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان بود. این هدف اصلی از طریق اهداف فرعی زیر دنبال شد:

- بررسی وضعیت ویژگی ریسک‌پذیری متعادل؛
- بررسی وضعیت ویژگی کانون کنترل؛
- بررسی وضعیت ویژگی نیاز به موفقیت؛
- بررسی وضعیت ویژگی سلاست فکری؛
- بررسی وضعیت ویژگی عملگرایی؛
- بررسی وضعیت ویژگی تحمل ابهام؛
- بررسی وضعیت ویژگی رؤیابردازی؛
- بررسی وضعیت ویژگی چالش‌طلبی.

۳. سؤالات پژوهش

سؤال اصلی تحقیق این بود که ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان چیست که از طریق سؤالات فرعی زیر دنبال شد:

- ویژگی ریسک‌پذیری متعادل در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی کانون کنترل در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی نیاز به موفقیت در دانشجویان مورد نظر چیست؟

- ویژگی سلاست فکری در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی عملگرایی در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی تحمل ابهام در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی رؤیاپردازی در دانشجویان مورد نظر چیست؟
- ویژگی چالش طلبی در دانشجویان مورد نظر چیست؟

۴. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کارآفرینی به عنوان عامل اصلی خلق کسب و کار جدید توسط افراد یا تیمهای کوچک محسوب می شود و فرایندی هدفمند و خلاق برای سودآوری از طریق ایجاد یک شرکت یا واحدهای فناور مستقل به شمار می آید [۱۵]. برای مطالعه کارآفرینی پژوهشگران رویکردهای متفاوتی به کار برده اند. کارآفرینی از جنبه های متعددی مانند تمایلات، زمینه ها، ویژگیهای شخصیتی، عوامل اقتصادی، جنسیت و موقعیت جغرافیایی مطالعه شده است [۱۶]. یکی از رویکردهای مهم در توسعه کارآفرینی رویکرد ویژگیهای شخصیتی است که با این فرض شکل گرفته است که برای پرورش و افزایش کارآفرینان در جامعه باید شماری از ویژگیهای شخصیتی را در افراد تقویت کرد. در این رویکرد باور بر این است که برای گسترش کارآفرینی در جامعه یا باید افرادی را که ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی دارند در جامعه جست و جو کرد یا اینکه با آموزش و مشاوره ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی را در افراد پرورش داد [۷]. برای مثال، مک کله لند [۱۸] دریافت که کارآفرینان، برعکس عامه مردم، نیاز شدیدی به کسب موفقیت دارند. برای پژوهشگران کارآفرینی استدلال مک کله لند در باره انگیزه موفقیت به منزله تاریخ دکتربین کارآفرینی است. وی نشان داد که بین داشتن جامعه ای متشکل از افراد توفیق طلب و توسعه اقتصادی رابطه وجود دارد.

مک کلند و روتر ویژگیهای شخصیتی زیر را برای کارآفرینان عنوان کرده اند: مکان کنترل درونی، نیاز به پیشرفت، تمایل به خطرپذیری و ارزشهای شخصی مانند نیاز به استقلال و مدیریت کارآمد [۱۹]. در این بخش ضمن توضیح در باره هشت ویژگی مورد بررسی در این تحقیق، برخی از تحقیقات انجام شده در باره موضوع تحقیق نیز بیان شده است.

نیاز به موفقیت: به طور عمومی تعاریف گوناگونی از عبارت نیاز به موفقیت صورت گرفته است که اغلب برای همگان به طور یکسان قابل فهم نیست. یکی از تعاریف نیاز به موفقیت عبارت است از: انگیزه ای که شخص را به فعالیت وادار می کند و او بدین وسیله می خواهد در دیگران تأثیر بگذارد. نیاز به موفقیت در کارآفرینان نسبت به افراد عادی بیشتر است و این عامل باعث می شود تا آنها در انجام

دادن کارهای خود که با اهداف از پیش تعیین شده طراحی شده‌اند، مصمم‌تر شوند [۱۹]. در واقع، نیاز به موفقیت بیانگر تمایل فرد به دستیابی به هدف بر اساس مجموعه‌ای از عالی‌ترین معیارهاست [۲۰]. **رؤیابرداری:** کارآفرینان از صرف وقت خود بر روی ایده‌های جدید لذت می‌برند، حتی اگر این ایده‌ها مزایایی در پی نداشته باشند. آنها در باره ایده‌های خود با دیگران صحبت می‌کنند و در خصوص کارهایی که هیچ کس نتوانسته است انجام دهد، اغلب به تخیل روی می‌آورند. آنها در مراحل انجام دادن هر کاری دارای ایده‌های جدید هستند و شاید به همین دلیل اغلب مردم ایده‌های آنها را غیرعادی و دست‌نیافتنی می‌پندارند. کارآفرینان فرصت‌های بازار را به‌عنوان واقعیت‌های آینده درک می‌کنند و آنها را با اعمال خود به تصویر می‌کشند [۲۱].

چالش طلبی: کارآفرینان هنگام تعیین هدف ترجیح می‌دهند که هدفهای سخت را انتخاب کنند. آنها در برابر مشکلات اغلب راحلهای سازنده پیشنهاد می‌کنند و به حل مسائل پیچیده و مبهم علاقه نشان می‌دهند و برای انجام دادن یک کار پیچیده به‌طور معمول چندین روش را پیدا می‌کنند. چالش طلبی کارآفرینان به دلیل کمبود منابع سازمانی نه تنها کمتر نمی‌شود، بلکه بیشتر نیز می‌شود [۲۲].

اهل عمل بودن: وقتی کارآفرینان تصمیم می‌گیرند که کاری را انجام دهند، بلافاصله و در اولین فرصت ممکن آن کار را انجام می‌دهند. نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که رابطه مثبتی بین عمل کارآفرینانه و اهل عمل بودن فرد وجود دارد [۲۳].

تحمل ابهام: تحمل ابهام عبارت است از: پذیرفتن عدم قاطعیت به‌عنوان بخشی از زندگی، توانایی ادامه حیات با دانش ناقص و تمایل به آغاز فعالیتی مستقیم بدون آنکه شخص بداند آیا موفق خواهد شد یا خیر. به نظر می‌رسد کارآفرینان قادرند به‌طور اثربخش با شرایط مبهم سازمان‌یافته و غیر شفاف رو به رو شوند و ضمن رفع ابهامات، آنها را به نفع خود تغییر دهند [۱۹].

سلاست فکری: سلاست فکر بر توان گردآوری فکرها و طرحهای متنوع و متعدد در خصوص مسئله دلالت دارد. ارزش این کار در آن است که با افزایش تعداد افکار موجود احتمال یافتن راه حل عملی افزایش می‌یابد. به همین دلیل، در فراگرد خلاقیت کمیت فکرها و طرحها نیز حایز اهمیت است. در واقع، سلاست فکری مؤلفه اصلی خلاقیت است و بخش اصلی خلاقیت را تشکیل می‌دهد [۲۴].

نیاز به خطرپذیری: خطرپذیری به‌معنای تمایل به انجام دادن کارهایی است که در آنها احتمال شکست وجود دارد [۲۰]. خطرپذیری به‌صورت یک خصیصه که کارآفرینان را از غیر کارآفرینان متمایز می‌کند، در نظر گرفته می‌شود [۲۵]. سطح تمایل خطرپذیری به جهت‌گیریهای کارآفرینی معین منجر می‌شود. باید در نظر داشت که افراد کارآفرین ترجیح می‌دهند در موقعیتهایی خطر کنند که بر آن کنترل دارند و آنها ترجیح نمی‌دهند در شرایطی که دارای ریسک بسیار بالایی است، خطر کنند [۲۶].

کانون کنترل درونی: افرادی که دارای کانون کنترل درونی هستند معتقدند که رویدادهای زندگیشان نتیجه اعمال خودشان است، ولی افراد با کانون کنترل بیرونی معتقدند که رویدادهای زندگیشان نتیجه شانس یا دیگر پدیده‌های بیرونی است که آنها هیچ کنترلی بر آنها ندارند [۱۸]. هافمن و پرسیر [۲۷ و ۲۸] تأکید می‌کنند که مکان کنترل تا اوایل نوجوانی مشخص می‌شود و از آن به بعد مکان کنترل کما بیش ثابت می‌ماند. البته، مکان کنترل در سنین بزرگسالی به سمت بیرونی شدن میل پیدا می‌کند. تحقیقات آنها نشان داد افرادی که موفق می‌شوند به اهدافشان برسند، دارای کانون کنترل درونی هستند.

در یکی از مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، ارزیابی ویژگیهای کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاهی در مرحله راه اندازی و توسعه کسب و کار مورد توجه بوده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که در مرحله راه اندازی و توسعه کسب و کار مهم‌ترین شایستگی کارآفرینان دانشگاهی بلند-پروازی آنهاست. از طرف دیگر، در مرحله توسعه کسب و کار ویژگی خطرپذیری در رتبه دوم اهمیت قرار دارد، اما در مرحله راه اندازی ویژگی اعتماد به نفس کارآفرینان دانشگاهی رتبه دوم را دارد [۲۹]. وانگ و ونگ [۳۰] در طی پژوهشی با نظرسنجی از ۵۳۲۶ (۵۷/۷ درصد) دانشجو در رشته‌های مهندسی، علوم پایه و کامپیوتر در دانشگاه ملی سنگاپور نشان دادند که ۷۱ درصد آنها علاقه وافری به کارآفرینی دارند، اما تقریباً به همان نسبت (۷۱/۶ درصد) دانش کارآفرینی آنها زیر متوسط بوده است. این دو پژوهشگر علاقه کارآفرینان را بر اساس علاقه دانشجو به ایجاد کسب و کار در رشته تخصصی مرتبط یا نامرتبط تعریف کرده‌اند. اما دانش کارآفرینانه برحسب دانش آنها از طریق راه اندازی یا مدیریت کسب و کار اندازه‌گیری می‌شود. همچنین، وانگ و ونگ میزان خطرپذیری دانشجویان را با طرح عبارت "ریسک شکست، مسئله مهمی برای من است" اندازه‌گیری کردند. در این پژوهش بر اساس نتایج نظرسنجی ۶۱ درصد دانشجویان اظهار داشتند که "ریسک شکست، مسئله مهمی برای من است" و این امر بدان معناست که آنها تمایل به خطرپذیری ندارند.

در تحقیقی که ولکمن و توکارسکی [۳۱] در خصوص تمایل به کارآفرینی دانشجویان در کشورهای آلمان، رومانی، لیتوانی، ایتالیا و استرالیا انجام دادند، نتایج نشان داد که در این کشورها تفاوتی هم در تمایل به کارآفرینی و هم در تصور از کارآفرین وجود دارد. در این مقایسه، پاسخهای داده شده به وسیله دانشجویان لیتوانی به طور چشمگیری با سایر کشورها تفاوت داشت. برای مثال، آنها کمتر به خودشان به عنوان کسانی که دارای پتانسیل کارآفرینی هستند، نگاه می‌کردند و اینکه احساس می‌کردند کارآفرینی در آینده زیاد مهم نخواهد بود. دانشجویان لیتوانی کمتر از دانشجویان سایر کشورها هوشیاری و استقلال طلبی برای کارآفرینی را دارا بودند. نتایج همچنین، نشان داد که دانشجویان رومانی در مقایسه با دانشجویان سایر کشورها تصویر بسیار مثبتی از کارآفرینان دارند و

علی عباس میرآقایی و محمد میرزایی ۱۳۹

همچنین، آنها بیشتر از سایر کشورها به خصوص دانشجویان لیتوانی خودشان را دارای ظرفیت کارآفرینی می دانستند.

زالی و همکاران [۳۲] در تحقیقی به ارزشیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه مازندران پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که ۲۱ درصد از دانشجویان دارای ویژگی کارآفرینی هستند، ولی بین میانگین امتیاز کارآفرینی دانشجویان (امتیاز ۲۱/۹۲) با حداقل میانگین قابل قبول (امتیاز ۳۷) تفاوت بسیار فاحشی وجود دارد. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که در میان ویژگی‌های پنجگانه کارآفرینی ویژگی عزم و اراده (با میانگین ۷/۸) در مقایسه با سایر خصیصه‌ها بیشتر در دانشجویان این دانشگاه دیده شد.

باید اذعان کرد که در تحقیقات انجام شده در زمینه مورد تحقیق از ابزار بومی برای بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان استفاده نشده است و تاکنون تحقیقی که در آنها هر هشت زیر مقیاس کارآفرینی مورد توجه قرار گرفته باشد، انجام نشده است.

۵. روش پژوهش

روش این تحقیق توصیفی و جامعه آماری آن شامل دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان در رشته‌های عمران، برق، مکانیک، شیمی و کامپیوتر در دوره کارشناسی نیمسال اول سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بود. با توجه به اینکه در تحقیقات پیمایشی نمونه به حجم ۱۰۰ نفر و انتخاب ۲۰ نفر برای هر زیر گروه کفایت می‌کند [۳۳]، در این تحقیق برای اطمینان بیشتر با نمونه‌گیری تصادفی ساده (از نوع طبقه‌ای) نمونه‌ای برابر با ۲۰۰ نفر و از هر زیر گروه ۴۰ نفر انتخاب شدند.

۶. ابزار جمع‌آوری اطلاعات

در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی که کوردنائیج و همکاران [۲۰] آن را تدوین کرده‌اند، استفاده شد. این پرسشنامه از طریق مطالعه میدانی سازندگان آن و بر اساس ۲۹ پرسشنامه معتبر از جمله پرسشنامه جامع کارآفرینی هند ساخته شده است. این پرسشنامه شامل ۹۵ سؤال بر اساس طیف ۴ گزینه‌ای (کاملاً موافق = ۴، موافق = ۳، مخالف = ۲ و کاملاً مخالف = ۱) و روش نمره‌گذاری در تمام سؤالات بجز دو سؤال یکسان است. در سؤالات ۷۲ و ۸۲ روش نمره‌گذاری بر عکس سایر سؤالات است. سؤالات این پرسشنامه هشت ویژگی عمده کارآفرینان را می‌سنجند که عبارت‌اند از: ۱. کانون کنترل؛ ۲. رؤیا پردازی؛ ۳. سلاست فکری؛ ۴. ریسک‌پذیری متعادل؛ ۵. توفیق طلبی؛ ۶. چالش طلبی؛ ۷. تحمل ابهام؛ ۸. عملگرایی.

پایایی کل پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرانباخ برابر با ۰/۹۲ و در خرده مقیاسهای توفیق طلبی، کانون کنترل، ریسک‌پذیری متعادل، تحمل ابهام، سلاست فکری، رؤیاپردازی، عملگرایی و چالش‌طلبی به ترتیب عبارت‌اند از: ۰/۸۲، ۰/۸۸، ۰/۹۲، ۰/۸۳، ۰/۸۹، ۰/۶۶، ۰/۶۷، ۰/۸۲، [۲۶]. در این تحقیق نیز در یک مطالعه مقدماتی از طریق آلفای کرانباخ برای مقیاس کلی ضریب پایایی ۰/۹۵ و در خرده مقیاسهای ریسک‌پذیری متعادل، کانون کنترل، توفیق طلبی، سلاست فکری، عملگرایی، تحمل ابهام، رؤیاپردازی و چالش‌طلبی به ترتیب ضرایب پایایی ۰/۸۹، ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۸۳، ۰/۸۴، ۰/۸۳، ۰/۸۵، ۰/۷۳ به دست آمد.

۷. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق ابتدا داده‌ها در محیط SPSS وارد شدند و سپس، با توجه به سؤالات تحقیق از شاخصهای توصیفی برای تجزیه و تحلیل سؤالات استفاده شد.

۸. یافته‌های پژوهش

با توجه به سؤال اول تحقیق ویژگی ریسک‌پذیری دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول ۱: یافته‌های ویژگی ریسک‌پذیری

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۱۸ - ۴۳	۴۳ - ۵۱	۵۱ - ۵۷	۵۷ - ۸۲
فراوانی	۴۲	۸۸	۵۲	۱۸
درصد	۰/۲۱	۰/۴۴	۰/۲۶	۰/۰۹

با توجه به جدول ۱، از نظر ویژگی ریسک‌پذیری ۴۲ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۸۸ نفر در وضعیت ضعیف، ۵۲ نفر در وضعیت قوی و ۱۸ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. بر اساس سؤال دوم تحقیق ویژگی کانون کنترل درونی دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۲ ذکر شده است.

جدول ۲: یافته‌های مربوط به ویژگی کانون کنترل

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۱۷ - ۴۹	۴۹ - ۵۵	۵۵ - ۶۰	۶۰ - ۶۸
فراوانی	۴۲	۴۰	۵۲	۶۶
درصد	۰/۲۱	۰/۲۰	۰/۲۶	۰/۳۳

با توجه به جدول ۲، از نظر ویژگی کانون کنترل درونی ۴۲ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۴۰ نفر در وضعیت ضعیف، ۵۲ نفر در وضعیت قوی و ۶۶ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. با توجه به سؤال سوم تحقیق ویژگی توفیق طلبی دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۳ ذکر شده است.

جدول ۳: یافته‌های مربوط به ویژگی توفیق طلبی

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۱۵ - ۴۴	۴۴ - ۴۸	۴۸ - ۵۳	۵۳ - ۶۰
فراوانی	۷۶	۳۶	۵۸	۳۰
درصد	۰/۳۸	۰/۱۸	۰/۲۹	۰/۱۵

بر اساس جدول ۳، در ویژگی توفیق طلبی ۷۶ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۳۶ نفر در وضعیت ضعیف، ۵۸ نفر در وضعیت قوی و ۳۰ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. با توجه به سؤال چهارم تحقیق ویژگی سلاست فکری دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۴ ذکر شده است.

جدول ۴: یافته‌های مربوط به ویژگی سلاست فکری

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۱۳ - ۳۴	۳۴ - ۳۸	۳۸ - ۴۳	۴۳ - ۵۲
فراوانی	۸۲	۴۲	۴۰	۳۶
درصد	۰/۴۱	۰/۲۱	۰/۲۰	۰/۱۸

بر اساس جدول ۴، در ویژگی سلاست فکری ۸۲ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۴۲ نفر در وضعیت ضعیف، ۴۰ نفر در وضعیت قوی و ۳۶ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارد.

۱۴۲ بررسی ویژگیهای شخصیتی کارآفرینی دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه اصفهان

بر اساس سؤال پنجم تحقیق ویژگی عملگرایی دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۵ ذکر شده است.

جدول ۵: یافته‌های مربوط به ویژگی عملگرایی

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۸ - ۲۵	۲۵ - ۲۸	۲۸ - ۳۰	۳۰ - ۳۲
فراوانی	۴۸	۴۶	۳۶	۷۰
درصد	۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۱۸	۰/۳۵

بر اساس جدول ۵، در ویژگی عملگرایی ۴۸ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۴۶ نفر در وضعیت ضعیف، ۳۶ نفر در وضعیت قوی و ۷۰ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. با توجه به سؤال ششم تحقیق ویژگی تحمل ابهام دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۶ ذکر شده است.

جدول ۶: یافته‌های مربوط به ویژگی تحمل ابهام

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۱۱ - ۱۸	۱۸ - ۲۲	۲۲ - ۲۶	۲۶ - ۴۴
فراوانی	۱۲	۴۸	۳۴	۱۰۶
درصد	۰/۰۶	۰/۲۴	۰/۱۷	۰/۵۳

بر اساس جدول ۶، در ویژگی تحمل ابهام ۱۲ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۴۸ نفر در وضعیت ضعیف، ۳۴ نفر در وضعیت قوی و ۱۰۶ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. بر اساس سؤال هفتم تحقیق ویژگی رؤیابرداری دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۷ ذکر شده است.

جدول ۷: یافته‌های مربوط به ویژگی رؤیابرداری

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۷ - ۱۹	۱۹ - ۲۱	۲۱ - ۲۳	۲۳ - ۲۸
فراوانی	۷۸	۱۸	۴۶	۵۸
درصد	۰/۳۹	۰/۰۹	۰/۲۳	۰/۲۹

علی عباس میرآقایی و محمد میرزایی ۱۴۳

با توجه به جدول ۷، در ویژگی رویاپردازی ۷۸ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۱۸ نفر در وضعیت ضعیف، ۴۶ نفر در وضعیت قوی، و ۵۸ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند. با توجه به سؤال هشتم تحقیق ویژگی چالش‌طلبی دانشجویان بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سوال در جدول ۸ ذکر شده است.

جدول ۸: یافته‌های مربوط به ویژگی چالش‌طلبی

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۶-۱۶	۱۶-۱۹	۱۹-۲۱	۲۱-۲۴
فراوانی	۴۲	۶۴	۵۴	۴۰
درصد	۰/۲۱	۰/۳۲	۰/۲۷	۰/۲۰

بر اساس جدول ۸، در ویژگی چالش‌طلبی ۴۲ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۶۴ نفر در وضعیت ضعیف، ۵۴ نفر در وضعیت قوی و ۴۰ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند.

۹. یافته‌های مربوط به سؤال اصلی تحقیق

در سؤال اصلی این تحقیق وضعیت کارآفرینی دانشجویان در مقیاس کلی بررسی شد. یافته‌های مربوط به این سؤال در جدول ۹ ذکر شده است.

جدول ۹: یافته‌های مربوط به ویژگی کارآفرینی در مقیاس کلی

وضعیت	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
امتیاز	۹۵ - ۲۶۴	۲۶۴ - ۲۸۳	۲۸۳ - ۳۰۳	۳۰۳ - ۳۸۰
فراوانی	۹۵	۲۲	۴۸	۳۵
درصد	۰/۴۸	۰/۱۱	۰/۲۴	۰/۱۷

بر اساس جدول ۹، در مقیاس کلی کارآفرینی ۹۵ نفر در وضعیت بسیار ضعیف، ۲۲ نفر در وضعیت ضعیف، ۴۸ نفر در وضعیت قوی و ۳۵ نفر در وضعیت بسیار قوی قرار دارند.

۱۰. بحث و نتیجه‌گیری

یکی از رویکردهای مهم در توسعه کارآفرینی رویکرد ویژگی‌های شخصیتی است که با فرض اینکه برای پرورش و افزایش کارآفرینان در جامعه باید شماری از ویژگی‌های شخصیتی را در افراد تقویت کرد، شکل گرفته است. در این رویکرد باور بر این است که برای گسترش کارآفرینی در جامعه یا باید افرادی را که ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دارند در جامعه جست‌وجو کرد یا اینکه با آموزش و

مشاوره ویژگیهای شخصیتی را در افراد پرورش داد. در این بخش ابتدا بر اساس یافته‌های تحقیق در باره خرده مقیاسها و سپس، مقیاس کلی کارآفرینی بحث شده است. در ویژگی ریسک‌پذیری بیش از ۵۰ درصد از آزمون شوندگان در سطح بسیار ضعیف (۲۱ درصد) و ضعیف (۴۴ درصد)، ۲۶ درصد در سطح قوی و فقط ۹ درصد در سطح بسیار قوی قرار داشتند که حاکی از آن است که دانشجویان مورد نظر در تمایل به انجام دادن کارهایی که احتمال شکست در آنها وجود دارد، در سطح پایینی قرار دارند. علی‌رغم اینکه در ویژگی کانون کنترل درونی با توجه به اینکه ۲۱ درصد در سطح بسیار ضعیف، ۲۰ درصد در سطح ضعیف و بیش از ۵۰ درصد بالاتر از متوسط (۲۶ درصد در سطح قوی و ۳۳ درصد در سطح بسیار قوی) بودند، وضعیت دانشجویان نسبت به ویژگی خطرپذیری بهتر است، با وجود این، تعداد زیادی از دانشجویان دارای کانون کنترل بیرونی هستند و رویدادهای زندگیشان را به عواملی نظیر شانس که هیچ‌گونه کنترلی بر آن ندارند، نسبت می‌دهند. نیاز به پیشرفت افراد را تحریک می‌کند تا کارآفرین شوند و انگیزه اصلی توسعه اقتصادی در کشورها بوده است و در تصمیم‌گیری فرد برای کارآفرین شدن تأثیر بسزایی دارد. در این ویژگی نیز با توجه به اینکه بیش از ۵۰ درصد از آزمون شوندگان در سطح پایین قرار داشته‌اند، وضعیت دانشجویان فاصله بسیاری با سطح مطلوب دارد. خلاقیت عنصر اصلی کارآفرینی و مؤلفه اصلی خلاقیت سلامت فکری است و در این ویژگی نیز با توجه به اینکه بیش از ۵۰ درصد از آزمون شوندگان در سطح پایین قرار داشتند، می‌توان گفت که دانشجویان از نظر کارآفرینی در سطح ضعیفی قرار دارند. کارآفرینان افرادی هستند که زمانی تصمیم به اجرای عملی می‌گیرند، بلافاصله آن را انجام می‌دهند؛ در این ویژگی نیز ۴۷ درصد از دانشجویان در سطح پایینی قرار داشتند؛ یعنی اینکه اجرای تصمیم به عمل یا صورت نمی‌گیرد یا در صورت رخداد آن فاصله زمانی نسبتاً زیادی بین آن دو وجود دارد. کارآفرینان در باره کارهایی که هیچ‌کس انجام نداده است، اغلب به تخیل روی می‌آورند و در مراحل انجام دادن هر کاری دارای ایده‌های جدید هستند که در این ویژگی ۴۸ درصد از دانشجویان در سطح پایین قرار داشتند که حاکی از فاصله زیاد بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب دانشجویان در این ویژگی است. ویژگی چالش‌طلبی از دیگر ویژگیهای کارآفرینان است که در این تحقیق بررسی شد. به نظر می‌رسد کارآفرینان قادرند به‌طور اثربخش با شرایط مبهم سازمان‌ناپافته و غیر شفاف رو به رو شوند و ضمن رفع ابهامات، آنها را به نفع خود تغییر دهند که در این ویژگی نیز با توجه به اینکه ۵۳ درصد از دانشجویان از این نظر در سطح پایین بودند، می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان در سطح مطلوبی از این ویژگی قرار ندارند. با توجه به اینکه در مقیاس کلی کارآفرینی ۴۸ درصد بسیار ضعیف، ۱۱ درصد ضعیف، ۲۴ درصد در سطح قوی و ۱۷ درصد در سطح بسیار قوی بودند، می‌توان به این نتیجه کلی رسید که دانشجویان مورد

علی عباس میرآقایی و محمد میرزایی ۱۴۵

نظر در ویژگیهای کارآفرینی از وضعیت خوبی برخوردار نیستند که این امر لزوم تغییر و بازنگری در برنامه‌های درسی و روشهای آموزش دانشجویان فنی و مهندسی را نشان می‌دهد.

مراجع

۱. بدری، احسان، لیاقت دار، م. ج.، عابدی، م. ر.، جعفری، ا. (۱۳۸۵)، بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان، *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، شماره ۴۰.
۲. پورکیانی، محمد و عبدلی، بهروز (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین جو سازمانی دانشکده ها و گروهای تربیت بدنی و روحیه کارآفرینی در دانشجویان پسر تربیت بدنی، *پژوهش در علوم ورزشی*، شماره ۲۳.
۳. مکی آل آقا، بدیع الزمان (۱۳۸۶)، نقش دانشگاه در توسعه کارآفرینی، *فصلنامه اندیشه های تازه در علوم تربیتی*، شماره ۴، سال ۲.
۴. کردنائیج، اسداله و زالی، محمدرضا (۱۳۸۷)، آموزش کارآفرینی در نظام تعلیم و تربیت کشور، *ماهنامه کار و جامعه*، شماره ۹۶ و ۹۷.
۵. خانجانی، زینب (۱۳۸۷)، رابطه ویژگیهای کم دامنه شخصیت با استعداد و عملکرد کارآفرینی دانشجویان دانشگاه تبریز، *مطالعات روانشناختی*، دوره ۴، شماره ۱.
۶. احمد پور داریانی، محمود و عزیزی، محمد (۱۳۸۲)، ترویج کارآفرینی از طریق آموزش دانشگاهی، *ماهنامه مجله اقتصادی*، شماره ۱۹ و ۲۰، سال ۲.
۷. حیدری، ناصر (۱۳۸۸)، بررسی رابطه مؤلفه های ویژگیهای روانشناختی با کارآفرینی، *ماهنامه کار و جامعه*، شماره ۱۰۹.
۸. علوی، سید ابوالفضل (۱۳۸۲)، کارآفرینی و رسالت دانشگاه، *رهیافت*، شماره ۲۹.
۹. تقی زاده، هوشنگ، تازی، غفار و موسوی، سیدرضا (۱۳۸۶)، سنجش میزان کارآفرینی سازمانی - مطالعه موردی، *علوم مدیریت*، شماره ۳، سال ۱.
۱۰. علی بیگی، امیر حسین، اطهری، زهرا و بارانی، شهرزاد (۱۳۸۷)، تحلیل روحیه کارآفرینی دانشجویان علمی - کاربردی کشاورزی، مطالعه موردی استان کرمانشاه، *مجموعه مقالات همایش ملی توسعه کارآفرینی در آموزشهای علمی کاربردی کشاورزی*.
11. Jones, G., and Wadhvani, D. R. (2007), Schumpeter's Plea: Rediscovering History and Relevance in the Study of Entrepreneurship, *Harvard Business Review*, 1-38.
12. Pachulia. G. and Henderson, L. (2009), The relationship between emotional intelligence and entrepreneurial orientation, *Jon hoping International Business School*.
13. Szerb, L. H. (2008), Student's entrepreneurial attitudes and entrepreneurship education in 14 countries, *ICELM-3, International Conference of Economics, Law and Management, Tîrgu Mureş, Romania, June 4-7*.
14. Levie, Jonathan (1999), *Entrepreneurship education in higher education in England* Crown copy right.
۱۵. فرشاد، سیامک، فتحیان، محمد، ابراهیمی، بابک و نالچگیر، سروش (۱۳۸۷)، مرکز رشد مجازی ابزاری در راستای توسعه کارآفرینی در دانشگاهها، *فصلنامه آموزش مهندسی ایران*، شماره ۳۷، سال ۱۰.

16. Kundu, S. and Rani, S. (2007), Personality and attitudes of Indian young female workforce: entrepreneurial orientation by education and regions, *Managing Global Transitions*, Vol. 5, No. 3.
۱۷. فیض، داود (۱۳۸۸)، بررسی تاثیر جنسیت بر ویژگیهای شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان: بررسی موردی دانشگاه سمنان، فصلنامه مطالعات اجتماعی - روان شناختی زنان، شماره ۲، سال ۷.
18. Pillis, E. and Reardon, K. (2007), The influence of perspective traits and persuasive message on entrepreneurial intention: A cross – cultural comparison, *Career Development International*, Vol. 12, No. 4.
19. Antoncic, B. (2009), The entrepreneurs general personality traits and technological development, World Academy of Science, Engineering and Technology.
۲۰. کردنائیچ، اسدالله، زالی، محمدرضا، هومن، حیدرعلی و شمس، شهاب الدین (۱۳۸۶)، *انبار سنجش ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان ایرانی*، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول.
۲۱. کردنائیچ، اسدالله، اکبری، حسن و رضائیان، علی (۱۳۸۶)، بررسی موانع کارآفرینی سازمانی: مورد مطالعه، شرکت صنعت چوب شمال، فصلنامه مدرس علوم انسانی.
22. Zilivinas, Z. (2007), Entrepreneur internationalization: a case study of Libra company, *Baltic Journal of Management*, Vol. 2, No. 3.
23. Fang, N., Yuli, Z. and Hongzhi, X. (2009), Acquisition of resources, formal organization and entrepreneurial orientation of new ventures, *Journal of Chinese Entrepreneurship*, Vol. 1, No. 1.
24. Segal, G., Borgia, D. and Schoenfeld, J. (2005), The motivation to become an entrepreneur, *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, Vol. 11, No. 2.
۲۵. احمدی، سید روح الله (۱۳۸۷)، تبیین ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان اینترنتی در شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
26. Wickham, P. A. (1998), *Strategic entrepreneurship: A decision making Approach to New Venture Creation and Management*, Pitman, London.
27. Davis, L. J. (2007), Firm- level entrepreneurship and performance: an examination and extension of relationships and measurements of the entrepreneurial orientation construct. Presented to the faculty of graduate school of the University of Texas at Arlington in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy.
28. Schieble, W. (1992), Entrepreneurial personality traits in managing rural tourism and sustainable business.
29. Caliendo, M. and Kritikos, A. (2007), Is entrepreneurial success predictable? An ex- ante analysis of the character- based approach. European University Varian Frankfurt Department of Business Administration and Economics Discussion Paper No. 259.
30. Wang, K. and Wang, P. (2002), Entrepreneurial interest of university students in Singapore, *Technovation*, Vol. 24, Issue 2.
31. Volkmann, C. and Tokarski, K. (2009), Student attitudes to entrepreneurship, *Management and Marketing*, Vol. 4, No. 1.

علی عباس میرآقایی و محمد میرزایی ۱۴۷

۳۲. زالی، محمد رضا، مدهوشی، مهرداد و کردنائیج، اسداله (۱۳۸۶)، ارزیابی مشخصه های کارآفرینی دانشجویان، *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، ویژه نامه مدیریت.
۳۳. دلاور، علی (۱۳۸۸)، *مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی*، انتشارات رشد، چاپ هفتم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی